

הרב משה ליב הכהן הלברשט

פרשת ויצא

אמת

"תתן אמת ליעקב חסד לאברהם" (מיכה ז, כ).

יעקב אבינו הסמל של אמת, נושא הדגל של אמת, כמו שאברהם הוא הסמל של חסד, נושא הדגל של חסד. הנביא מיכה מדגיש לנו שיעקב אבינו הוא הוא נושא הדגל של מדת האמת.

אברהם אבינו מסמל במעשיו את מדת החסד ברוחניות ובגשמיות

רבינו בחיי (בראשית כב, א) מתאר את גדלותו של אברהם אבינו במדת החסד ברוחניות וגם במדת החסד בגשמיות. חסד ברוחניות - אברהם ספר בשבחי של מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ופרסם אלהותו ויחודו בעולם, לפי שאנשי דורו היו נותנים הנהגת העולם אל הפוכים והמזלות, והוא היה מדריךם בדרך האמת, ומודיעם המנהיג היחיד שהוא אל עולם... חסד בגשמיות - פזר נתן לאביונים בשביל אהבת ה' יתברך, שהיה בעל אכסניא ופתחו פתוח לכל עובר ושב. וכן אמרו במדרש, ארבעה פתחים היו לו לביתו של אברהם, והיו לארבע רוחות העולם, וכל מי שנכנס בפתח זה יוצא בפתח אחר, כדי שלא יתביש מפני עוברי דרכים. וכן נרמז בכתוב "ויטע אש"ל בבאר שבע". ודרשו רבותינו זכרונם לברכה, אכילה שכיבה לוייה. ולא עוד אלא שהיה מחזר אחריהם ורץ לקראתם, שנאמר "וירץ לקראתם". ועליו אמר הכתוב (משלי יא, כד) "יש מפזר ונוסף עוד". ואין ספק כי היה נותן את כל הון ביתו באהבת ה' יתברך.

יעקב אבינו מסמל במעשיו את מדת האמת?

והנה אם נתבונן במהלך חייו של יעקב אבינו, ונחפש את גדלותו במדת האמת, שהוא סמלה ונושא דגלה, נמצא את ההפך הגמור.. "ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכרך, עשיתי כאשר דברת אלי, קום נא שבה ואכלה מציד, בעבור תברכני נפשך", "ויאמר אתה זה בני עשו, ויאמר אני" (בראשית כז, יט, כד), יעקב מצטייר כאן כאחד האנשים הראשונים שהתורה מספרת לנו מפרשות שהוא משקר לאביו, וכי זה הוא סמל האמת??? זה הוא נושא הדגל של האמת??? יעקב אבינו ממשיך במסע חייו, הולך בפקדת אמו בדרך אל לבן דודו חרנה, עובד אצל לבן שנים רבות עד שזוכה לשאת את לאה ואת רחל, ומקים את ביתו הגדול עם השבטים שנולדים בזה אחר זה. "ויאמר מה אתן לך, ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה, אם תעשה לי הדבר הזה, אשובה ארעה צאנך אשמר. אעבר בכל צאנך היום הסר משם כל שה

נקד וטלוא וכל שהחום בפשבים וטלוא ונקד בעזים והיה שכרי. ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוז וערמון, ויפצל בהן פצלות לבנות מחשף הלבן אשר על המקלות. ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים אשר תבאנה הצאן לשותות לנכח הצאן ויחמנה בבאן לשותות. ותלדנה הצאן עקדים נקדים וטלאים.. ויפרץ האישי מאד מאד, ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמרים" (בראשית ל. לא-מג). יעקב מסכם עם לבן שהוא יסיר מהעדרים כל שיה נקד וטלוא, ורק אלו שילדו כן באפן טבעי יקבל הוא בשכרו, מיד אחרי שלבן מסתלק מהשטח, ויקח לו יעקב מקל לבנה ויפצל פצלות, יעקב אבינו פועל בשיטות מיוחדות כדי לגרם שהצאן תלדנה בדיוק את מה שהוא צריך לקבל בשכרו. וכי כן נוהג סמל האמת, נושא הדגל של האמת? מגיע לסכום עסקי ברור, ומיד לאחר מכן פועל במחשכים בשיטות שאינן מתישבות עם רוח ההסכם? הרי ברור שלבן לעולם לא היה מסכים לכה לו היה מודע לשיטות הפעלה של יעקב! הלא גם אם נמצא סבות המישבות את הנהגתו של יעקב בלקיחת הברכות מעשו ובהסכמים העסקיים עם לבן, וכי זה הוא הסמל של אמת? אותו מוצא לנכון הנביא מיכה להציג כנושא הדגל של מדת האמת? הרי זה תמוה ביותר!!!

אמת פרושה לעשות את הדבר הנכון

שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים (אבות א, ב). ובסוף הפרק (אבות א, יח): רבן שמעון בן גמליאל אומר, על שלשה דברים העולם קיים, על הדין ועל האמת ועל השלום, שנאמר (זכריה ח, טז) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם. לכאורה נראה שיש כאן מחלקת, אבל הרי לא מסתבר שרבן שמעון בן גמליאל שהיה בסוף תקופת המשנה, האחרון לפני שסדרו את המשנה, יבוא ויחלק על שמעון הצדיק שהיה משיירי כנסת הגדולה שעליהם אנו נשענים, על ידי העמדת סתם משנה נגד היסוד של הקבלה שלנו. אלא שעלינו לשים לב שבתחלת הפרק כתוב "על שלשה דברים העולם עומד", ובסוף הפרק כתוב "על שלשה דברים העולם קיים", אם כן, התרוץ הוא ש"עומד" פרושו שבשעת בריאת העולם העמידוהו על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, אבל העולם "קיים" פרושו בחיים, בחיי היום יום, הקיום של העולם צריך להיות אמת, דין ושלום. ובאמת דין ושלום יכולים להסתדר ביניהם, אבל אמת ושלום, יש מקרים שאינם יכולים להסתדר ביניהם, ולכן אנו מוצאים (יבמות סה): שמופתר לשנות מפני השלום, הרי שיש לנו קונפליקט בין אמת לשלום, שהרי אם מותר לשנות מפני השלום, זה כבר לא אמת, כן נראה לכאורה, ומצינו (בראשית רבה ח, ה) שבשעה שפרא הקדוש ברוך הוא את העולם התגלע ופוח, האמת והשלום אמרו על אדם הראשון, אל יפרא, והחסד והצדק אמרו יפרא, מה עשה הקדוש ברוך הוא, השליך אמת ארצה. נשאלת השאלה מה קרה לשלום, הרי גם הוא צעק אל יפרא, הנה הקדוש ברוך הוא יכול להשליך גם אותו ארצה? ובאמת, מה הפרוש בזה שהוא השליך את האמת ארצה, שהוא זרק את האמת ואינו חפץ בה יותר? הרי הקדוש ברוך הוא מוצא לנכון לבנות את העולם עם אמת, שלום, חסד וצדק, אם כן, הרי שהעולם בלעדיהם אינו עולם, אלא חייבים לומר פרוש אחר, שהקדוש ברוך הוא זרק את האמת לעולם שלנו, כדי ללמדנו שאמת לא צריכה להיות אבסולוטית

אֵלָא אָמַת פְּרוּשָׁה לַעֲשׂוֹת אֶת הַדְּבָר הַנְּכוּן, עֲשִׂית מָה שְׁצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, זוֹ אָמַת, כְּשֶׁנֶּאֱמַר שְׁמוּתָר לְשָׁנוֹת מִפְּנֵי הַשְּׁלוֹם, פְּרוּשׁוֹ, שֶׁהָאָמַת אוֹמְרַת שְׁעַכְשָׁו צָרִיךְ לְשָׁנוֹת. "תִּתֵּן אָמַת לַיעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם" אֲצַלְנוּ הַסֵּמֶל שֶׁל חֶסֶד הוּא אַבְרָהָם וְהַסֵּמֶל שֶׁל אָמַת הוּא יַעֲקֹב, וּבְכָל זֹאת אָנוּ מוֹצְאִים שְׁיַעֲקֹב הוּא הָרֵאשׁוֹן שֶׁשָּׁנָה בְּאֶפְן רִשְׁמִי "אֲנִכִי עָשׂוּ בְּכָרְךָ", וְהַסְּבָה הִיא כִּי כָּךְ פְּסָקָה לוֹ אִמּוֹ, וְאִם אִמּוֹ פּוֹסְקַת כָּךְ הָרִי שִׁזּוֹ הִיא הָאָמַת (רַבֵּי יַעֲקֹב קִמְנַצְקִי זצ"ל מִתּוֹךְ דִּיסק עַל פְּרָקִי אֲבוֹת בְּתַרְגוּם מִיִּדִישׁ).

הָאֵם מִתֵּר לְצַדִּיקִים לְנַהֵג בְּרֵמָאוֹת?

עַל פִּי רַעֲיוֹן זֶה שֶׁל רַבֵּי יַעֲקֹב קִמְנַצְקִי זצ"ל אֲפָשָׁר לְהַסְבִּיר גַּם אֶת הַמְּשָׁךְ מֵהַלָּךְ חֲיֵיו שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ. הַגְּמָרָא (מַגִּילָה יג:) שׁוֹאֵלֶת עַל הַפְּסוּקָה "וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אַחִי אָבִיהָ הוּא" (בְּרַאשִׁית כט, יב) וְכִי אַחִי אָבִיהָ הוּא, וְהֵלָא בֶּן אַחוֹת אָבִיהָ הוּא? אֵלָא אָמַר לָהּ הַתַּנְשָׁאִי לִי? אָמְרָה לוֹ כֵּן, אָבֵל אָבֵא רַמְאֵי הוּא, וְלֹא תוֹכֵל לוֹ. אָמַר לָהּ אַחִיו אֲנִי בְּרֵמָאוֹת, אָמְרָה לוֹ וְכִי מִתֵּר לְצַדִּיקִים לְנַהֵג בְּרֵמָאוֹת? אָמַר לָהּ כֵּן, "עַם נָבָר תִּתְבָּר וְעַם עֲקָשׁ תִּתְפָּל" (תְּהִלִּים יח, כז). יַעֲקֹב אָבִינוּ אָמַר לְרַחֵל כְּבָר בְּתַחֲלַת הַדֶּרֶךְ, שֶׁבְּמִקְרָה שֶׁל רַמְאֵי כְּמוֹ אָבִיהָ לְבָן, דַּעַת הַתּוֹרָה הִיא שְׁיֵשׁ לְנַהֵג מוֹלוֹ בְּרֵמָאוֹת, אִין דֶּרֶךְ אַחֲרֵת, וְאִם כָּךְ מְצוּהָ הַתּוֹרָה, הָרִי שְׁאִין זֹו רֵמָאוֹת אֵלָא זֹו אָמַת! לְבָן הַתֵּל בּוֹ וְהַחֲלִיף אֶת מִשְׁכַּרְתּוֹ עֲשָׂרַת מוֹנִים (בְּרַאשִׁית לא, ז), הַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה לְהִתְמוֹדֵד אִתּוֹ הִיא עַל יְדֵי עֲרָמָה, עַל יְדֵי רֵמָאוֹת נְגִדִית, עַל יְדֵי מַקֵּל לְבָנָה עִם פְּצָלוֹת בְּשִׁקְתוֹת הַמַּיִם, וְדֶרֶךְ זֹו הִיא הָאָמַת, כִּי כָּךְ מוֹרָה הַתּוֹרָה לְהִתְמוֹדֵד מוֹל אָדָם כְּלָבָן הַרְמָאִי.

הָאֵם מִתֵּר לֹאמַר עַל כָּל כְּלָה שֶׁהִיא "כְּלָה נְאָה וְחִסוּדָה"?

תַּנּוּ רַבְּנָן כִּי צַדִּיק מְרַקְדִין לְפָנֵי הַכְּלָה, בֵּית שְׁמַאִי אוֹמְרִים כְּלָה כְּמוֹת שֶׁהִיא, וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים כְּלָה נְאָה וְחִסוּדָה, אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שְׁמַאִי לְבֵית הֶלֶל, הָרִי שֶׁהִיָּתָה חֲגֻרַת אוֹ סוּמָא, אוֹמְרִים לָהּ כְּלָה נְאָה וְחִסוּדָה? וְהַתּוֹרָה אָמְרָה (שְׁמוֹת כג, ז) "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחֹק". אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הֶלֶל לְבֵית שְׁמַאִי, לְדַבְּרֵיכֶם מִי שֶׁלְקַח מְקַח רַע מִן הַשּׁוּק, יִשְׁבַּחְנוּ בְּעֵינָיו אוֹ יִגְנְנוּ בְּעֵינָיו? הָרִי אוֹמַר יִשְׁבַּחְנוּ בְּעֵינָיו! מִכָּאֵן אָמְרוּ חֲכָמִים לְעוֹלָם תְּהֵא דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם מְעוֹרְבָת עִם הַבְּרִיּוֹת (כְּתוּבוֹת טז-יז).

יֵשׁ מַחֲלֶקֶת חֲרִיפָה בֵּין בֵּית שְׁמַאִי לְבֵית הֶלֶל, לְדַעַת בֵּית שְׁמַאִי עַל הָאָמַת לְהִיֹּת אֲבִסוּלוּטִית, וְאִם הַכְּלָה חֲגֻרַת אוֹ סוּמָא, הָרִי זֶה שֶׁקֶר לֹאמַר עָלֶיהָ שֶׁהִיא נְאָה וְחִסוּדָה, בֵּית הֶלֶל מְשִׁיבִים לְעַמְתָּם מֵהַפְּרָקִיטִיקָה שֶׁל הַחַיִּים, אִם אָדָם לֹאמַר מְקַח רַע מֵהַשּׁוּק הָרִי שֶׁהַדְּבָר הַנְּכוּן לַעֲשׂוֹת הוּא לְשַׁבַּח אֶת הַמְּקַח בְּעֵינָיו, וְלִכְן צָרִיךְ תְּמִיד לְהֶלֶל וּלְשַׁבַּח אֶת הַכְּלָה בְּעֵינֵי הַחֲתָן "כְּלָה נְאָה וְחִסוּדָה", וְאִם זֶה הוּא הַדְּבָר הַנְּכוּן לַעֲשׂוֹת הָרִי שִׁזּוֹ הִיא הָאָמַת. וְכָךְ אִכֵּן מְכָרִיעִים חֲכָמִים הִלְכָה לְמַעֲשָׂה "לְעוֹלָם תְּהֵא דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם מְעוֹרְבָת עִם הַבְּרִיּוֹת", כְּאֲשֶׁר אָדָם מְעוֹרֵב עִם הַבְּרִיּוֹת הוּא מִבִּין לְלָבוֹ, מִבִּין אֶת רִגְשׁוֹתָיו וְיוֹדַע מָה צָרִיךְ לֹאמַר, וְאִיךָ צָרִיךְ לֹאמַר, כְּדִי לִתֵּת לוֹ הַרְגָּשָׁה טוֹבָה, גַּם אִם הַדְּבָרִים אֵינָם תְּמִיד אָמַת אֲבִסוּלוּטִית, כִּי זֹו הִיא הָאָמַת עַל פִּי תוֹרַתְנוֹ הַקְּדוּשָׁה.

ספורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת ויצא

מצבה פשוטה

ישנם אנשים המבזבזים הרבה כסף בכדי להקים מצבה על קברות הוריהם. הם מזמינים אבני שיש יוקרתיים, מקשטים אותם בפרחים ובלטושים יפים, והם חושבים שבכך הם מקיימים את משאלת לבם של הוריהם.

אלו הם אדם רואה את אביו או את אמו טובעים בים, או אם שרפה הייתה פורצת בביתם, הוא היה עושה כל אשר לאל ידו להצילם. אותו הדבר כאן, כאשר ההורים זקוקים לכל כף הרבה זכויות על מנת להנצל מגיהנם, צריכים הבן או הבת לרפוש כמה שיותר מצוות של צדקה ומעשים טובים, ובזכויות אלו של הילדים, ינצלו ההורים מדינה הקשה של גיהנום.

לכן על הילדים להבין, שבהורים רוצים שיקימו להם מצבה פשוטה, וביתרת הכסף יחזיקו תלמידי חכמים, יתמכו בישיבות ויעשו צדקה ומעשים טובים, זו תהיה הנחת רוח הגדולה ביותר לנשמה של הנפטר.

(הרב שמואל גריינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום מידיש הרב משה לייב הכהן הלבפשט) ©

"וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש. ושבת בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלהים. והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (בראשית כח, כ-כב). רבי דוד קמחי "הרד"ק" מפרש: יהיה בית אלהים, שיצוה לבניו, כי ברשתם הארץ יעשו שם בית האלהים, ועוד נדר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך, כלומר אתן מעשר מהרכוש ומהמקנה שתתן לי ואתננו לאנשים שיצטרכו מהיראי אלהים ועובדים אותו.